

**vierde Voortgangsrapportage
Sectorplan hbo kunstonderwijs
studiejaar 2015-2016**

Inhoud	bladzijde
1. Sectorplan kunstonderwijs: een korte terugblik	3
2. Volumereductie bacheloropleidingen	4
3. Een kwalitatief sterk kunstonderwijs	8
4. Agenda KUO NEXT 2016-2020: een korte vooruitblik	15

Bijlage

Taskforce KUO Onderzoek Rapportage 2015-2016.

1. Sectorplan kunstonderwijs: een korte terugblik

Dit is de vierde en tevens laatste Voortgangsrapportage over de uitvoering van het Sectorplan hbo kunstonderwijs 2012-2016 'Focus op toptalent'. In het Sectorplan staan de voornemens van de hogescholen met kunstonderwijs voor de studiejaar 2012-2013 tot en met 2015-2016.

Het hbo kunstonderwijs maakte met elkaar afspraken over het versterken van de kwaliteit van het kunstonderwijs om verdere stappen te zetten naar een sterk en toekomstbestendig kunstonderwijs. Aan de totstandkoming van het Sectorplan ging het door het kunstonderwijs gevraagde advies van de commissie-Dijkgraaf 'Onderscheiden, verbinden, vernieuwen' vooraf.

Met het Sectorplan zijn goede resultaten bereikt: er is **nauwere samenwerking** tussen de verschillende hogescholen met kunstonderwijs ontstaan, de **profilering** van de verschillende instellingen is aangescherpt, de **reductieafspraken** over het aantal studenten zijn uitgevoerd en de (individuele) instellingen hebben de **kwaliteitsinvesteringen** in het kunstonderwijs versterkt.

Het Sectorplan gaf een kader aan de gezamenlijke richting. Onderwerpen als ondernemerschap, de betrokkenheid van het werk- en beroepenveld, de actualisering van beroeps- en opleidingsprofielen, Talentontwikkeling en Onderzoek zijn gezamenlijk opgepakt. Dat gebeurde op verschillende lagen in de organisatie van de hogescholen én tussen deze lagen: samenwerkingsverbanden tussen hogescholen, tussen soortgelijke opleidingen in discipline-netwerken, in het sectoraal adviescollege kunstonderwijs en in de bestuurlijke afstemming tussen alle hogescholen met het kunstonderwijs.

De uitwerking van het Sectorplan was programmatisch met een implementatietermijn van vier jaar: van studiejaar 2012-2013 tot en met studiejaar 2015-2016. Na de totstandkoming van het Sectorplan is een Plan van Aanpak¹ gemaakt met de uitvoeringsstappen en is voorts een Houtskoolschets² opgeleverd met nadere inhoudelijke afspraken tussen de hogescholen.

De Voortgangsrapportages dienen als monitoring van de eigen voornemens van de sector kunstonderwijs en als instrument om de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) jaarlijks te informeren over de stand van zaken in de uitvoering van het Sectorplan. Iedere voortgangsrapportage had een eigen actueel thema met concrete aansprekende voorbeelden van iedere hogeschool met kunstonderwijs. In de eerste Voortgangsrapportage was dat het thema 'Ondernemerschap'. In de tweede 'jong Talent' en in de derde Voortgangsrapportage stond 'praktijk gericht Onderzoek' centraal.

Deze laatste rapportage geeft een samenvatting van de behaalde resultaten in de periode van het Sectorplan Kunstonderwijs (zie hoofdstukken 2 en 3) en een vooruitblik op de komende vier jaar (zie hoofdstuk 4). De voortgangsrapportage zijn digitaal beschikbaar op de website van de vereniging hogescholen, zie www.vereniginghogescholen.nl/voortgangsrapportages.

Het Sectorplan loopt weliswaar af einde studiejaar 2015-2016, maar de hogescholen gaan stevig verder met hun samenwerking. Dat krijgt vorm in een nieuwe agenda voor de volgende vier studiejaar: agenda KUO NEXT 2016-2020. In het afgelopen studiejaar 2015-2016 heeft de sector met elkaar, vanuit de opleidingen en in overleg met de besturen, de prioriteiten voor de nieuwe agenda opgehaald en is daarover in gesprek gegaan met regionale en landelijke partners van het kunstonderwijs. Deze gesprekken en de daaruit voortkomende nieuwe agenda, stonden het afgelopen studiejaar centraal.

¹ Plan van aanpak bij Sectorplan hbo kunstonderwijs, HBO-raad, 21 december 2011.

² Houtskoolschets Sectorplan hbo kunstonderwijs, HBO-raad, mei 2012.

2. Volumereductie bacheloropleidingen

Kleine sector met stabiele omvang

Het kunstonderwijs is een kleine sector in het hbo. Het aandeel van de bacheloropleidingen die onder het kunstonderwijs vallen is 4% binnen het totale hbo. De kunstvakopleidingen hebben nauwelijks een pendant in het wo. Wie hoger onderwijs wil volgen in de kunsten gaat naar het hbo. De belangstelling om op een opleiding te worden toegelaten is aanhoudend hoog.

Toch is het aantal ingeschreven studenten bij kunstopleidingen al jaren tamelijk stabiel. Dat komt door de strenge selectie in het kunstonderwijs. Daarbovenop hebben de hogescholen in het Sectorplan afgesproken om het aantal studenten terug te brengen bij bepaalde bacheloropleidingen om de (kwantitatieve) aansluiting op de arbeidsmarkt te verbeteren.

Deze afspraken betreffen bacheloropleidingen in de disciplines Muziek, Autonome Beeldende Kunst, Vormgeving, Dans en Theater. De hogescholen komen hier tot minder ingeschreven studenten door de instroom te beperken. De voornemens van de betreffende hogescholen zijn concreet in aantallen uitgewerkt in de Houtskoolschets die een uitwerking is van het Sectorplan. Het doel was een totale reductie van in ieder geval 1.383 studenten in studiejaar 2015-2016 voor de betreffende bacheloropleidingen samen. Het meetmoment lag in oktober 2010.

Doelstelling volumereductie behaald

De sector kunstonderwijs voldoet ruimschoots aan de doelstelling volumereductie met een behaald resultaat van 1.599 minder ingeschreven studenten. In het eerste uitvoeringsjaar van het Sectorplan was reeds sprake van een daling van het aantal ingeschreven studenten met 866 ten opzichte van 2010. Cumulatief was de reductie in het tweede uitvoeringsjaar reeds 1.095, in het derde uitvoeringsjaar 1.358 en nu in het laatste uitvoeringsjaar dus nagenoeg 1.600 studenten.

Op het niveau van een individuele hogeschool zijn kleine afwijkingen mogelijk. Dit doet zich voor bij enkele hogescholen. De praktijk is namelijk uitermate weerbarstig waardoor het moeilijk is exact op het aantal ingeschreven studenten te sturen. Dat heeft te maken met een aantal afhankelijkheden: de instroom, de problematiek van de 'langstudeerders', momenten van uitstroom en met de bedrijfsvoering bij met name kleinere kunsthogescholen of faculteiten.

De hogescholen hebben hierover met elkaar nadere afspraken gemaakt. De afspraak is dat een hogeschool een afwijking van 5% mag hebben ten opzichte van de streefwaarden van oktober 2015. De enkele hogeschool die dit betreft maakt een herstelplan en deelt dat met de andere hogescholen. Andersom werkt het ook indien hogescholen méér hebben gereduceerd dan nodig was. Zij krijgen de mogelijkheid om weer iets meer studenten aan te nemen, zodat zij op het niveau van de afgesproken aantallen uitkomen, uiteraard mits zij daartoe aanleiding zien.

Hogescholen monitoren gezamenlijk

De hogescholen monitoren met elkaar jaarlijks de inschrijvingen in de betreffende opleidingen. Op het niveau van de Vereniging Hogescholen zijn deze gegevens via de website openbaar beschikbaar. De overzichten worden jaarlijks op moment dat de definitieve inschrijvingen voor het betreffende studiejaar bekend en gecontroleerd zijn, met elkaar gedeeld en besproken en het bestuurlijk overleg waarin alle hogescholen met kunstonderwijs zijn vertegenwoordigd.

De hogescholen hebben met elkaar afgesproken dat de betreffende bacheloropleidingen uit het Sectorplan klein blijven. Die groeien niet boven de streefwaarden conform het Sectorplan. De hogescholen blijven dat jaarlijks met elkaar monitoren evenals de inschrijvingen bij de overige bacheloropleidingen en de masteropleidingen. Daarnaast gaat het kunstonderwijs gezamenlijk de actuele praktijkontwikkelingen volgen en daarover tweejaarlijks met elkaar en met stakeholders in gesprek om op grond daarvan eventuele conclusies te trekken ten aanzien van bijsturing.

Tabellen per discipline

In de tabellen hieronder staat per discipline, per individuele hogeschool en per studiejaar de voortgang in de uitvoering van de reductieafspraken.

Ter toelichting bij deze gegevens:

- 1) Het jaar 2010 is het meetmoment. Vanaf studiejaar 2011-2012 zijn de hogescholen begonnen met de reductie van het aantal ingeschreven studenten. De jaren tot en met 2015 laten de voortgang zien. Deze voortgangsrapportage betreft de gegevens voor het studiejaar 2015-2016 met peildatum oktober 2015. In de kolom 2015 staan de afgesproken streefcijfers genoemd met de realisatiecijfers.
- 2) De Gerrit Rietveld Academie: deze hogeschool biedt sinds het studiejaar 2014-2015 de bacheloropleiding Beeldende Kunst en Vormgeving aan. Deze opleiding is het resultaat van een planningsneutrale conversie van de opleiding Autonome Beeldende Kunst en de opleiding Vormgeving. De samenvoeging maakt deel uit van de prestatieafspraken op het gebied van profilering en is een uiting van de, al bestaande, samenhang in het onderwijsaanbod tussen de beeldende kunst en de ontwerpende vakgebieden. Zo was er al sprake van een gemeenschappelijk basisjaar in beide opleidingen.
- 3) Door deze samenvoeging wordt de reeks van de Gerrit Rietveld Academie niet meer in de aparte tabellen voor de bachelor Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving vermeld, maar is gekozen voor de samenvoeging in één tabel, volgend uit de praktijk van samenvoeging van deze opleidingen.
- 4) Dit gaf aanleiding om ook de overige hogescholen die een bachelor Autonome Beeldende Kunst en/of Vormgeving aanbieden en daarover reductieafspraken hebben gemaakt in een totaal tabel voor deze opleidingen op te nemen.
- 5) De Hogeschool Rotterdam/ WDKA: vanaf het studiejaar 2012 worden de studenten Fotografie administratief ondergebracht bij de bacheloropleiding Autonome Beeldende Kunst. In de tabel is de reeks exclusief de studenten Fotografie vermeld, aangezien het referentiejaar 2010 is. Inclusief de studenten Fotografie bedraagt de reeks: 289 (in 2010), 282 (in 2011), 250 (in 2012), 216 (in 2013), 200 (in 2014), 186 (in 2015).
- 6) Met de Design Academy Eindhoven is afgesproken dat deze hogeschool aan de streefwaarden van 542 studenten in oktober 2017 voldoet. De DAE heeft te maken met een groter aandeel terugkomers (hogere jaars, die 1 of 2 jaar uitgeschreven te zijn geweest) dan voorheen. Sinds de wettelijke mogelijkheid om tussentijds uit te schrijven, zonder bijzondere persoonlijke reden, maken studenten gebruik van deze regeling. Omdat ze hogere jaars zijn, kunnen zij zich het daaropvolgende studiejaar (of evt. een jaar later) opnieuw inschrijven.
- 7) De Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten heeft in het jaarverslag van 2014 uitgebreid toegelicht op welke wijze de AHK bij de opleiding Dans de reductie in de komende jaren gaat realiseren en wat de achtergrond is van de uitloop in de tijd. De reductie is gekoppeld aan een inhoudelijke kwaliteitsimpuls. Twee kleine afstudeerrichtingen bij Dans (modern en jazz/musical), die meer en meer hetzelfde werkveld bedienen, zijn intensief gaan samenwerken om ze op termijn samen te voegen tot één nieuwe geactualiseerde opleiding hedendaagse Dans met aanzienlijk minder studenten. Vanaf studiejaar 2015-2016 is de instroom van deze opleiding met 9 studenten

gereduceerd (ten opzichte van de instroom van de gezamenlijke opleidingen). Door jaarlijks 9 studenten minder aan te nemen, zal de AHK uiterlijk in 2018 de reductie realiseren en bovendien een geactualiseerde opleiding hedendaagse dans hebben.

Daarnaast ziet de AHK dat het aantal studenten dat uitvalt binnen de dansopleidingen is afgenomen ten opzichte van de voorgaande jaren, op zich positief en een 'goed' teken. Daarnaast blijkt dat er ook de laatste jaren meer studenten zijn – hoewel het telkens om hele kleine aantallen gaat - die (meestal) een jaar langer over de studie doen. De redenen hiervoor zijn verschillend.

Volledigheidshalve wordt verwezen naar het jaarverslag 2014 van de AHK op www.ahk.nl/Jaarverslag_2014.pdf (blz. 111 en 112).

Bachelors Autonome Beeldende Kunst en Vormgeving samen: inschrijvingen betreffende hogescholen

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
GRAC	629 238	639 241	566 263	522 252	674	703	678
Hanzehs	260 400	223 394	200 382	179 388	185 404	234 324	185 364
Zuyd	107 365	104 345	101 327	91 322	62 298	80 292	49 293
Totaal	1.999	1.946	1.839	1.754	1.623	1.633	1.569

Bachelor Autonome Beeldende Kunst: inschrijvingen betreffende hogescholen

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
ArtEZ	471	411	369	315	276	339	247
Avans	276	283	228	234	251	221	196
Hanzehs	260	223	200	179	185	234	185
Hs der K DH	274	267	261	221	217	219	224
Hs R'dam	243	161	131	115	112	119	109
HKU	219	222	213	187	176	180	158
Zuyd	107	104	101	91	62	80	49
Totaal	1.850	1.671	1.856	1.342	1.279	1.392	1.168

Bachelor Vormgeving: inschrijvingen betreffende hogescholen

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
DAE	623	596	624	625	603	542	609
Hanzehs	400	394	382	388	404	324	364
Zuyd	365	345	327	322	298	292	293
Totaal	1.388	1.335	1.333	1.335	1.305	1.158	1.266

Bachelor Muziek: inschrijvingen betreffende hogescholen

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
AHK	681	647	645	620	612	615	597
ArtEZ	640	643	623	617	591	595	608
Codarts	537	503	488	489	510	483	488
Fontys	431	404	383	414	416	353	357
Hanzehs	438	416	407	407	401	377	373
Hs der K DH	504	463	416	388	358	444	393
Inholland	144	164	152	150	153	144	144
HKU	293	270	248	245	251	264	239
Zuyd	326	336	293	301	276	298	303
Totaal	3.994	3.846	3.655	3.631	3.568	3.573	3.502

Bachelor Dans: inschrijvingen betreffende hogescholen

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
AHK	195	183	188	189	196	159	190
Codarts	165	144	125	124	117	111	118
Fontys	225	200	195	204	202	162	177
Totaal	585	527	508	517	515	432	485

Bachelor Theater: inschrijvingen betreffende hogeschool

hogeschool	2010 meetmoment	2011 voortgang	2012 voortgang	2013 voortgang	2014 voortgang	2015 streefcijfers	2015 realisatie
AHK	248	254	238	238	230	236	234
Totaal	248	254	238	238	230	236	234

3. Een kwalitatief sterk kunstonderwijs

Investerings door de individuele hogescholen

In het Sectorplan kunstonderwijs hebben de hogescholen afgesproken om het aantal studenten terug te brengen bij bepaalde bacheloropleidingen in de disciplines Muziek, Autonome Beeldende Kunst, Vormgeving, Dans, en Theater. In Hoofdstuk 2 is dat toegelicht.

Met de bewindspersoon van OCW is destijds afgesproken dat de betreffende hogescholen de middelen die zij met de reductie van inschrijvingen 'vrijspelen' mochten behouden onder de voorwaarden dat de overeengekomen reductie van het aantal inschrijvingen wordt gerealiseerd per studiejaar 2015-2016. Daarnaast was de voorwaarde dat de middelen worden ingezet voor kwaliteitsversterking van het kunstvakonderwijs. Afgesproken werd dat deze kwaliteitsinvestering kon plaatsvinden op de volgende terreinen: het versterken van de voortrajecten, het versterken van de kwaliteit van de bacheloropleidingen en versterking van de top door uitbouw van de masteropleidingen alsmede versterking van de samenhang in praktijkgericht onderzoek. Op deze terreinen hebben de hogescholen zelf keuzes gemaakt waarin de investeringen plaatsvonden met behulp van de 'vrijgespeelde' middelen en vanzelfsprekend tevens met de eigen middelen. De mogelijkheid meer te investeren heeft op deze wijze een impuls gegeven aan de profileringen van de individuele instellingen.

Op ieder van de terreinen van kwaliteitsinvestering vindt op initiatief van de betreffende hogescholen nadere afstemming en kennisdeling plaats. Op de terreinen voortrajecten en onderzoek doen de hogescholen dat met de Taskforce Jong Talent en met de Taskforce Onderzoek. Bij de versterking van de bacheloropleidingen stemmen de hogescholen af binnen het bestaande overleg op discipline niveau.

Hieronder worden achtereenvolgens de accenten in de kwaliteitsinvestering toegelicht, daarna volgt informatie over de ontwikkelingen bij de masteropleidingen, en vervolgens over andere gezamenlijke activiteiten in de kwaliteitsversterking.

In het Sectorplan heeft iedere hogeschool aangegeven waar de accenten in de kwaliteitsversterking komen te liggen. De hogescholen gaven dat met een percentage van de investering aan, verdeeld over de genoemde terreinen, met het oog op de eindsituatie in het studiejaar 2015-2016. De uitwerking van de voornemens uit het Sectorplan in concrete maatregelen heeft iedere hogeschool individueel gedaan en kenbaar gemaakt in de prestatieafspraken met het ministerie van OCW. De voortgang van deze maatregelen per instelling komt in dat kader aan de orde.

Passend bij de eigen missie en doelstellingen hebben de individuele hogescholen gewerkt aan de kwaliteitsversterking van het onderwijs door te investeren in de voortrajecten, de bacheloropleidingen, de masteropleidingen en in onderzoek. De onderstaande tabel geeft een beeld van de beweging en de accenten in de kwaliteitsinvestering per hogeschool in de afgelopen vier studie jaren.

Kwaliteitsinvestering→ Instellingen ↓	Voortrajecten				bacheloropleidingen				Masteropleidingen				onderzoek			
	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014	2015	2012	2013	2014
Hogeschool																
Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten ³	25%	15%	30%	45%	16%	5%	10%	15%	34%	4%	10%	15%	25%	0%	0%	0%
ArtEZ Hogeschool voor																

³ Bij de AHK is het accent in de investeringen sinds aanvang van het Sectorplan (5 juli 2011) bijgesteld naar de verdeling in bovenstaande tabel.

de Kunsten		25% 15% 17% 20%	65% 10% 25% 40%	10% 2% 4% 10%
Avans Hogeschool		40% 11% 30% 35%	40% 0% 10% 15%	20% 5% 5% 20%
Codarts Hogeschool voor de Kunsten	20% 10% 15% 20%	40% 25% 30% 35%	40% 25% 30% 35%	
Design Academy Eindhoven (DAE)	10% 5% 5% 10%	40% 20% 20% 50%	30% 10% 10% 40%	20% 5% 5% 5%
Fontys Hogescholen	10% 10% 10% 10%	50% 20% 25% 35%	40% 5% 15% 25%	
Gerrit Rietveld Academie	15% 5% 5% 5%		85% 40% 60% 70%	
Hanzehogeschool Groningen	20% 10% 15% 18%		50% 15% 30% 40%	30% 20% 25% 28%
Hogeschool Inholland ⁴		0% n.v.t.		
Hogeschool der Kunsten Den Haag	20% 5% 10% 15%		70% 30% 40% 60%	10% 5% 10% 10%
Hogeschool voor de Kunsten Utrecht	10% 10% 10% 10%	40% 25% 40% 40%	30% 0% 30% 30%	20% 20% 20% 20%
Hogeschool Rotterdam			100% 20% 100% 100%	
Zuyd Hogeschool ⁵	10% 5% 8% 8%	40% 15% 30% 37%	55% 10% 35% 43%	5% 2% 3% 4%

Tabel stand van zaken per 1 oktober 2015.

Masteropleidingen

De hogescholen hebben uitvoering gegeven aan hun voornemens om met elkaar tot een volwaardig palet aan masteropleidingen te komen. Uiteraard is dit een blijvend proces waarbij innovatie in relatie tot de arbeidsmarkt om een voortdurende dynamiek vraagt waarbij op de ontwikkelingen in het werk- en beroepenveld wordt ingespeeld. Verschillende hogescholen hebben geïnvesteerd in nieuwe masteropleidingen of de bestaande masteropleidingen verder versterkt. Daardoor is het aanbod van masteropleidingen in het kunstonderwijs zowel kwalitatief als kwantitatief versterkt. Overigens komen door nieuwe masteropleidingen en de uitbouw van bestaande masteropleidingen niet méér hbo-opgeleiden op de arbeidsmarkt uit deze sector, maar worden diegenen die al een bacheloropleiding hebben wel beter toegerust voor de arbeidsmarkt.

Verschillende hogescholen hebben in de afgelopen jaren ervaren dat de procedure aanvraag macrodoelmatigheid bij de Commissie Doelmatigheid Hoger Onderwijs (CDHO) niet naar verwachting verliep. Door dit knelpunt in de procedure konden de hogescholen hun voorgenomen investeringen in de masteropleidingen niet altijd goed uitvoeren, terwijl deze samenhangen met de afspraken het aantal studenten te reduceren. Dit knelpunt is door de hogescholen bij de minister onder de aandacht gebracht. Dat heeft geleid tot een aanvullend beoordelingskader dat de minister ter hand heeft gesteld aan de CDHO waardoor meer duidelijkheid ontstond over de samenhang van de individuele voornemens van de hogescholen en hun afspraken uit het Sectorplan.

De hogescholen blijven ook na de periode Sectorplan met elkaar de ontwikkelingen bij de masteropleidingen volgen in de verschillende discipline netwerken (de samenwerkingsverbanden van soortgelijke opleidingen), in het sectoraal adviescollege kunstonderwijs, en in het bestuurlijk overleg kunstonderwijs.

⁴ De Music Academy van Inholland is een opleiding die zich specifiek richt op de popmuziek. Deze opleiding Muziek van Inholland zal zich in de komende jaren verder ontwikkelen in de richting van de media- en entertainment industrie, onder afbouw van andere activiteiten. In dat licht zette hogeschool Inholland in op krimp noch groei.

⁵ Zuyd Hogeschool had ten tijde van het tot stand komen van het Sectorplan (5 juli 2011) een voorgenomen investering van 100% voor de masteropleidingen. Dit voornemen is bij aanvang van het studiejaar 2011/2012 bijgesteld naar de verdeling in bovenstaande tabel.

In de vorige drie Voortgangsrapportages is per discipline een uitgebreid overzicht gegeven van de stand van zaken in de ontwikkeling van de masteropleidingen, zie daarover met name de derde Voortgangsrapportage van december 2015 (www.vereniginghogescholen.nl/voortgangsrapportages).

Op deze plaats volstaan wij daarom met het noemen van de ontwikkeling bij de masteropleidingen Beeldende Kunst en Vormgeving. De hogescholen met opleidingen Beeldende Kunst en Vormgeving werken intensief samen in het landelijk opleidingsoverleg Overleg Beeldende Kunsten 'OBK'⁶. In december 2014 is een nieuw beroepsprofiel en daarvan afgeleid domeinprofiel uitgebracht voor zowel de bachelor- als de masteropleidingen. Het OBK heeft vervolgens een aparte werkgroep geformeerd rond de opleidingsprofielen van de masters. De werkgroep is aan het werk gegaan en heeft een tweetal sessies met opleidingen én het werkveld georganiseerd. Daar zijn de geluiden uit het internationale opleidings- en beroepenveld gedeeld en becommentarieerd. Dit leidde voorjaar 2016 tot een werkdocument dat een goede aanvulling is op het door het OBK gepubliceerde opleidingsprofiel masters. De opleidingen maken bovendien deel uit van hetzelfde accreditatiecluster en mogen allen de titel 'Master of Arts' voeren.

Deze gemeenschappelijke basis was de aanleiding om met elkaar naar de transparantie in het aanbod van de masteropleidingen en naar een sterke internationale positionering te kijken. Die verkenning heeft geleid tot een bestuurlijk besluit van de betrokken hogescholen om de masters onder te brengen in één nieuwe CROHO-registratie onder de naam Master of Arts in Fine Art and Design.

De tweejarige masteropleidingen met 120 ECTS (dit zijn er 13) gaan allen mee in deze conversie. Er zijn ook enkele éénjarige masters van 60 ECTS die vanwege administratieve redenen niet op hetzelfde nieuwe crohonommer 'meekunnen'. Deze masteropleidingen blijven uiteraard wel nauw aangesloten op het proces via het samenwerkingsverband van het netwerk OBK.

De hogescholen zijn in nauw contact met de NVAO over deze planningsneutrale conversie en hebben in het voorjaar 2016 allen een verzoek bij de NVAO ingediend. De NVAO zal de minister van OCW adviseren over deze planningsneutrale conversie. De definitieve besluitvorming door de minister volgt daarna. De hogescholen werken met elkaar toe naar invoering per studiejaar 2016-2017, waaronder uiteraard de communicatie naar de (aankomende) studenten.

Aansluiting werk- en beroepenveld

Aansluiting beroepspraktijk

In het Sectorplan hebben de hogescholen aangegeven dat zij blijvend aandacht geven aan de aansluiting op de beroepspraktijk, de verbinding met het werkveld en aan het ondernemerschap in de opleidingen.

Het kunstonderwijs is vanuit de eigen identiteit sterk gericht op de beroepspraktijk. In de voorbereiding op de beroepspraktijk wordt in het onderwijs aandacht besteed aan drie groepen van kennis en vaardigheden: de beroepshouding, beroepsvaardigheden, en administratieve kennis en vaardigheden. Er is sprake van een wisselwerking tussen de kunstopleidingen en hun omgeving waaronder bedrijven en publiek. De docenten in het kunstonderwijs zijn veelal zelf werkzaam in de beroepspraktijk. Zij brengen inzichten en vraagstukken uit de beroepspraktijk in bij de lessen en bij de individuele gesprekken met de studenten.

⁶ Iedere discipline in het kunstonderwijs heeft een eigen landelijk opleidingsnetwerk. In het netwerk vindt kennisdeling en afstemming plaats en worden gezamenlijke ontwikkelingen opgepakt.

Het kunstonderwijs leidt studenten op tot ontwerpers, vormgevers, musici etc. die zelfstandig een plek in de beroepspraktijk moeten kunnen innemen. Deze arbeidsmarkt is snel aan het veranderen. Het kunstonderwijs constateert dat de jongere generatie goed omgaat met de flexibilisering die op de gehele arbeidsmarkt optreedt. Er komen steeds meer flexibele structuren van zzp'ers die in groepjes van creatieve *hubs* elkaar inspireren of gezamenlijke activiteiten opzetten. Afgestudeerden weten zich goed te voegen in deze 'nieuwe' arbeidsmarkt. De afgestudeerden uit het kunstonderwijs lopen in deze flexibilisering, die breder in ontwikkeling is, voorop.

Een goede afstemming met het werkveld en beroepsorganisaties heeft veel aandacht in het kunstonderwijs. Zowel op het niveau van de opleidingen, de netwerken (per discipline), als op overkoepelend niveau spreekt het kunstonderwijs met organisaties. Het kunstonderwijs organiseert samen met de sectorinstituten overleg op disciplineniveau. In alle disciplines vinden acties plaats om gezamenlijk met vertegenwoordigers van het werkveld de beroepsprofielen te actualiseren en tot geactualiseerde opleidingsprofielen te komen.

	Niveau kunstvakonderwijs	Werkveld en beroepsorganisaties, kunst-cultuursector, creatieve industrie.
1	Regio: individuele opleidingen	Vertegenwoordigers van het regionale werk- en beroepenveld. Structurele inbedding in de werkveldcommissie van iedere opleiding.
2	Landelijk per discipline: netwerken (de gezamenlijke opleidingen georganiseerd per discipline).	Landelijke organisaties van disciplines. Organisatie van overleg verloopt via de sectorinstituten.
3	Overkoepelend Vereniging Hogescholen	Organisaties die de disciplines overstijgen, zoals: <ul style="list-style-type: none"> • VNO-NCW MKB Nederland • Federatie Cultuur • Raad voor Cultuur • Topteam Creative Industries • European League of Institutes of the Arts (ELIA)

Ondernemerschap

Afgestudeerden uit het kunstvakonderwijs zijn bij uitstek ondernemend. Bijna 60% start als zelfstandige ten opzichte van 8% van het totaal aantal afgestudeerden op hbo-niveau. Het cultureel ondernemerschap is een vanzelfsprekend basisonderdeel van ieder curriculum in het kunstonderwijs. Juist omdat een groot deel van de afgestudeerden als zelfstandige aan de slag gaat, wordt in het bijzonder aandacht besteed aan vaardigheden en kennis op het terrein van ondernemerschap. Dat kan op verschillende manieren, passend bij de betreffende opleiding. In de eerste Voortgangsrapportage van het Sectorplan is door iedere hogeschool met kunstonderwijs een selectie van concrete voorbeelden van ondernemerschap gepresenteerd, met een verwijzing naar de websites voor meer informatie.

Dagen van

Op 8 april 2013 vond de **Dag van de Dialoog met de Beroepspraktijk** plaats. Op deze dag, georganiseerd door het kunstonderwijs, bespraken opleidingen met gezaghebbende vertegenwoordigers van de beroepspraktijk hoe de dialoog tussen het kunstonderwijs en het beroepenveld in deze tijd vorm krijgt. De dag had tot doel een bijdrage te leveren aan een structurele dialoog op landelijk niveau tussen het kunstonderwijs en de beroepspraktijk, de zichtbaarheid van de dialoog voor de diverse betrokken partijen te vergroten en het netwerk van gesprekspartners te verbreden. Op 22 november 2013 kreeg deze dag

een vervolg op de **Dag van de Dialoog met de Beroepspraktijk II**, waarbij opnieuw naast organisaties als de Federatie Cultuur, ook partners uit de creatieve industrie werden betrokken.

Het kunstvakonderwijs heeft met elkaar gesproken over het thema internationalisering op 28 november 2014 op de **Dag van de Internationalisering**. Het sectoraal adviescollege kunstonderwijs heeft samen met de voorzitters van de netwerken kunstonderwijs en lectoren verkend hoe de samenwerking in internationaal perspectief voor het praktijk gericht onderzoek kan worden verbeterd.

De beroepspraktijk in het hbo verandert snel. Voor het kunstvakonderwijs is dat niet anders. Een van die veranderingen is het toenemende gebruik van technologie en de toenemende mogelijkheden die technologie biedt. Hierdoor ontstaan nieuwe kunsttoepassingen en doen zich veel kansen voor in cross-sectorale samenwerking. Samen met afgestudeerden uit het kunstonderwijs die op dit vlak een succesvolle praktijk hebben, heeft het kunstonderwijs het thema 'technologie' uitgediept in de **Dag van de Technologie** op 24 april 2015 georganiseerd door het sectoraal adviescollege kunstonderwijs in samenwerking met de Willem de Kooning Academie.

Beroeps- en opleidingsprofielen

De kaders van het hoger beroepsonderwijs worden gevormd door de beroeps- en opleidingsprofielen die door opleidingen en werkveld worden opgesteld. De afgelopen periode vond in alle disciplines van het kunstonderwijs actie plaats om samen met werkveldvertegenwoordigers de beroepsprofielen te actualiseren en van daaruit tot geactualiseerde opleidingsprofielen te komen. De competentie Ondernemerschap kreeg extra aandacht.

Bijkomend effect van dit proces is, dat de opleidingsnetwerken per kunstdiscipline hechter zijn geworden en verder zijn geprofessionaliseerd.

In de Beeldende Kunst en Vormgeving is het proces van de actualisering van beroeps- en opleidingsprofielen inmiddels volledig voltooid en heeft dit het gesprek tussen onderwijs en stakeholders een nieuwe dimensie gegeven: er is een community ontstaan waarin, binnen het gegeven van een fragmenterend cultureel veld, voortaan gezamenlijk wordt opgetrokken. De gemeenschappelijk basis heeft geleid tot het voornemen van de betrokken hogescholen om de masters onder te brengen in één nieuwe croho-registratie.

Kunstvakdocentenopleidingen

De kunstvakdocentenopleidingen fungeren als partner in het brede en diverse binnen- en buitenschoolse werkveld en dragen sterk bij aan visievorming, kennis en praktijken voor toepassingen in scholen en kunstcentra, bij zelfstandige initiatieven, in culturele instellingen zoals musea en theaters en in de community arts. In samenwerking met het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) hebben zij de contacten met de onderscheiden werkvelden aangehaald. Samen buigen zij zich over specifieke opleidingsvragen uit het veld en manieren om die te bedienen. Voortdurende dialoog in de driehoek schoolleiders-docenten-kunstvakdocentenopleidingen- heeft geleid tot een nieuw beroepsprofiel waarin het gehele binnen- en buitenschoolse werkveld voor de kunstvakdocentenopleidingen wordt beschreven, met specifieke aandacht voor de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Bij de kunstvakdocentenopleidingen worden nu de opleidingsprofielen voor de bachelor- en masteropleidingen geactualiseerd, waarin ook de kennisbasis een plaats heeft. In het kader van *10voordeleraar* zijn de kunstvakdocentenopleidingen een intensief peer review project ingegaan.

Talentontwikkeling

De hogescholen hebben met elkaar de Taskforce Jong Talent ingesteld, die een agenda Talentontwikkeling heeft gepresenteerd. In de tweede Voortgangsrapportage studiejaar 2013-2014 is daarover uitgebreid gerapporteerd. De penvoerders van de Taskforce (Hogeschool der Kunsten Den Haag/Codarts en de Amsterdamse Hogeschool voor de Kunsten) bleven ook in de vervolgvacatures bestuurlijk trekker van dit thema. In samenwerking met het sectoraal adviescollege kunstonderwijs vonden twee **Dagen van de Talentontwikkeling** plaats. De eerste op 16 november 2012 en de tweede op 25 april 2014, waarbij de opleidingen samen met externe partijen kennis hebben gedeeld over talent voor, in en na de opleiding.

Het kunstonderwijs heeft in samenwerking met het Fonds voor Cultuurparticipatie op 10 maart 2016 een werkbijeenkomst georganiseerd waarbij is gesproken met diverse partijen uit het werkveld. Centraal stond de vraag 'hoe kan meer divers talent de weg naar de selectie van het hbo kunstonderwijs vinden?' Dat heeft geresulteerd in de concrete afspraak tussen het hbo kunstonderwijs, het Fonds voor Cultuurparticipatie en het Jeugdcultuurfonds, om talenten uit het informele circuit te begeleiden naar de selectie van het kunstonderwijs.

Daarnaast werken individuele hogescholen aan het versterken van de voortrajecten met potentiële instromers in het hbo kunstonderwijs. In het kader van het Sectorplan hebben negen hogescholen aangegeven extra te investeren in jong talent en in de voortrajecten. Voorbeelden zijn extra activiteiten op het terrein van scouting, investeringen in scholen voor jong talent en aansluiting bij regionale initiatieven tussen het voortgezet onderwijs en hogescholen.

Praktijkgericht Onderzoek

Het kunstonderwijs is een sector waar onderzoek het vertrekpunt is van alle activiteit. Daarnaast is er het praktijkgerichte onderzoek in lectoraten, centra en de opleidingen zelf. In het Sectorplan kunstonderwijs spraken de hogescholen met elkaar af de samenwerking op het terrein van onderzoek te intensiveren en de krachten te bundelen. Deze ambitie is opgepakt met de instelling van de 'Taskforce KUO Onderzoek', waarbij de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht (HKU) de penvoering op zich heeft genomen. Deze taskforce startte in september 2012 met haar werkzaamheden. De Taskforce heeft een Platform KUO Onderzoek NL ingesteld, dat de samenwerking en coördinatie tussen de instellingen en lectoraten bevordert. Het platform is het voertuig waar lectoren en bestuurders uit het kunstonderwijs de onderzoeksdoelen uit het Sectorplan oppakken. Het thema Onderzoek stond centraal in de derde Voortgangsrapportage, zie www.vereniginghogescholen.nl/voortgangsrapportages.

Het Platform KUO Onderzoek NL heeft de samenwerking op onderzoeksgebied tussen instellingen en tussen lectoren bevordert. Een goed voorbeeld hiervan is de structuur en organisatie die het Platform bood om, samen met het Platform HBO-Creatieve Industrie, een thematische discussie te voeren en de inbreng voor te bereiden voor de route Kunst in de Nationale Wetenschapsagenda.

Ook op termijn biedt het Platform KUO Onderzoek NL goede mogelijkheden voor zinvolle uitwisseling, verdere landelijke afstemming en samenwerking. Dat gaat prima samen met onderzoek als een essentieel element in de profilering van de instellingen.

Met het oog op de afstemming en samenwerking zijn in het Platform de volgende aandachtspunten geconstateerd en binnen het kunstonderwijs opgepakt:

1. Het tegengaan van versnippering en het bevorderen van meer samenwerking: het Platform heeft versnippering en witte vlekken in haar inventarisatie geïdentificeerd. In verschillende kunstsectoren en in

regio's is de samenwerking tussen instellingen op onderzoeksgebied toegenomen. Binnen het Platform worden *good practises* en ervaringen uitgewisseld.

2. Het bevorderen van een systematische en extern gelegitimeerde thematische aanpak:

belangrijke thema's worden in het Platform geagendeerd en gezamenlijk in werkgroepen verder uitgewerkt, waaronder sectorale uitspraken over aard en impact van onderzoek in de kunsten, gezamenlijke presentatie naar buiten, gecoördineerd optreden inzake de versterking van doctoraatstrajecten en gezamenlijke activiteiten op het gebied van kwaliteitszorg. De NWA bood het Platform de aanleiding om, samen met het Platform HBO Creatieve Industrie, een thematische discussie te voeren en een selectie van onderzoeksthema's te maken.

3. Het identificeren en aanpakken van 'witte vlekken' in de creatieve sector: de gedegen landelijke inventarisatie van onderzoeksactiviteiten biedt hogescholen en werkveld de mogelijkheid 'witte vlekken' te inventariseren en samenwerking te zoeken. Inmiddels zijn door instellingen nieuwe lectoraten gestart die cross-sectoraal en op nieuwe gebieden binnen het creatieve veld zijn gepositioneerd. Tevens is de samenwerking met andere sectoren en bedrijven vanuit het Platform HBO Creatieve Industrie, waar het kunstonderwijs een belangrijke bijdrage aan levert, beter gecoördineerd en geïntensiveerd.

4. Derde cyclus kunstonderwijs: het kunstonderwijs wil met elkaar stevig inzetten op versterking van de derde cyclus voor het kunstonderwijs op een manier die past bij het hbo-kunstonderwijs en in relatie tot de (internationale) omgeving.

In de afgelopen vier studiejaar zijn diverse rapportages tot stand gebracht die bij de Voortgangsrapportages zijn gevoegd. Zie de bijlage voor de eindrapportage van de Taskforce KUO Onderzoek 2015-2016. Op 6 oktober 2016 organiseert het kunstonderwijs een presentatiedag van het praktijkgericht onderzoek in het kunstonderwijs.

4. Agenda KUO NEXT 2016-2020: een vooruitblik

De sector kunstonderwijs werkt reeds op eigen initiatief aan een nieuwe gezamenlijke agenda voor de volgende vier studie jaren. Het bestuurlijk overleg kunstonderwijs heeft aan het sectoraal adviescollege kunstonderwijs⁷ (sac kuo) gevraagd advies uit te brengen over de inhoud van de agenda. Het sac kuo heeft daartoe dit studiejaar diverse bijeenkomsten georganiseerd met de kunstopleidingen en met externe stakeholders en daarover diverse keren teruggekoppeld aan de bestuurders. In het bestuurlijk overleg kuo op 16 juni jl. waren de bestuurders positief over de concept agenda waarmee zij op hoofdlijnen hebben ingestemd. Het voornemen is de agenda te publiceren op 6 oktober tijdens de presentatiedag van het KUO Onderzoek in Amsterdam.

De met het Sectorplan in gang gezette nauwere samenwerking willen de hogescholen voortzetten. In wisselwerking met externe partijen bouwt de sector verder aan een kwalitatief hoogwaardig onderwijs. Het kuo doet dat vanuit de maatschappelijke relevantie: in de relatie met de stedelijke, regionale en (inter)nationale omgeving stelt het kuo zich proactief op. De agenda van het kuo met de omgeving krijgt vorm als een 'relatie agenda'. Het kuo blijft investeren in de thema's uit het Sectorplan. De dialoog tussen het kunstonderwijs en de partners geeft richting aan de volgende prioritering voor de studie jaren 2016-2020:

A. Open voor divers toptalent: het kunstonderwijs in 2020 is maximaal toegankelijk voor een hoogwaardige en meer diverse instroom van studenten.

B. Flexibel: het kunstonderwijs in 2020 is flexibel en garandeert professionele opleidingsmogelijkheden in het kunstvak op alle leeftijden en niveaus, op school en online, voltijd en deeltijd en in diverse rollen.

C. Lab voor Research and Development: het kunstonderwijs in 2020 is een erkende plaats voor Research & Development met een stevige basis voor een derde cyclus.

D. Internationaal: het kunstonderwijs in 2020 heeft haar sterke internationale positie verder uitgebouwd en verbonden met haar regionale en landelijke agenda's.

Iedere ambitie is uitgewerkt met ambitieuze actielijnen waarbij wordt benoemd wat nodig is om die te bereiken. In de agenda is vanzelfsprekend aandacht voor aanscherping van de profilering van de verschillende instellingen.

Daarnaast blijft het kunstonderwijs met elkaar op het volume van het aantal ingeschreven studenten sturen. Dat doen de betrokken hogescholen als volgt:

- De bacheloropleidingen uit het Sectorplan blijven klein conform de streefwaarden uit het Sectorplan voor het meetmoment oktober 2015. Daarbij blijven de hogescholen een marge van 5% hanteren, omdat de praktijk namelijk uitermate weerbarstig is waardoor het moeilijk is exact op het aantal ingeschreven studenten uit te komen. Dat heeft te maken met een aantal afhankelijkheden: de instroom, de problematiek van de 'langstudeerders', momenten van uitstroom en met de bedrijfsvoering bij met name kleinere kunsthogescholen of faculteiten.
- Voor de masteropleidingen houdt het kunstonderwijs de procesafspraken uit het Sectorplan vast om met elkaar in gesprek te gaan over de massa in de masters. Daarnaast gaan de hogescholen gezamenlijk een visie ontwikkelen over de verhouding tussen bachelors en masters. Een en ander ook conform het door de Vereniging Hogescholen ingediende Actieplan Professionele Masters.
- De hogescholen blijven jaarlijks de inschrijvingen van alle bachelor- en masteropleidingen gezamenlijk monitoren. Daarbij geldt als referentiekader voor de bespreking de inschrijvingen uit oktober 2010.

⁷ De Vereniging Hogescholen heeft voor iedere sector in het hbo een sectoraal adviescollege dat het bestuur van de vereniging adviseert.

Daarnaast volgt het kunstonderwijs de actuele praktijkontwikkelingen (beroepspraktijk, ontwikkelingen werkveld, arbeidsmarkt, etc.) waarover de sector tweejaarlijks met elkaar en met stakeholders in gesprek gaat om op grond daarvan eventuele conclusies te trekken ten aanzien van bijsturing.

De afspraken in relatie tot de inhoudelijke doelstellingen en de volumebeheersing worden opgenomen in de agenda KUO NEXT 2016-2020 en worden geborgd door de sturing te beleggen bij het bestuurlijk overleg kunstonderwijs van alle hogescholen met kunstopleidingen.

colofon

Uitgave

Vereniging Hogescholen

Prinsessegracht 21

2514 AP Den Haag

www.vereniginghogescholen.nl

Verschijningsdatum

juli 2016

